

markiđanski pomorci na trgovačkom brodovlju dubrovačke republike (1797 — 1806)

Josip LUETIĆ

Povijest brodarstva, kao dio opće povijesti, je vrlo važna za upoznavanje s gospodarsko-socijalnim razvitkom bilo pojedine regije, bilo neke pomorske zemlje, bilo čitavog jednog kontinenta.

Preko svijeta pomoraca (trgovačke mornarice) narodi se dodiruju i zbližavaju. Pomorci — tj. članovi posada trgovačkih jedrenjaka — prenosili su, osim raznolikih tereta, i tekovine kulture i civilizacije, prebacujući ih s jednog kraja svijeta na drugi. To je bilo od velika značaja i ne mala utjecaja na gospodarsko-socijalne odnose i na razvoj primorskog življa. Na žalost, historiografija ne posvećuje još dovoljno pažnje ovoj tematici, naročito nekim njenim posebnim aspektima kao što je prihvaćanje nove tehnologije putem »iskustava« mornarske prakse. Ovo vrijedi i za tako uzano more kao što je Jadran kao i za odnose među pomorcima dvaju njegovih obala. Ovoj ću temi ubuduće pokloniti posebno zanimanje. Ovdje tek želim iznijeti neke rezultate mojih nedavnih istraživanja u vezi prisustva markiđanskih pomoraca na trgovačkom brodovlju Dubrovačke Republike.

Dubrovačko trgovačko brodovlje — kako je poznato — odigralo je u međunarodnom pomorskom svijetu ne malu ulogu, brodeći često ne samo izvan Jadrana, već i izvan Mediterana.¹ Manji brodovi Dubrovačke Republike često su prevozili raznoliku robu i terete, te putnike između svojih luka i onih na istočnom Jadranu; isto je tako živahna bila razmjena i veze između luka Republike

cijalnog života i razvoja »du Ragusi«, kako se to onda često govorilo.

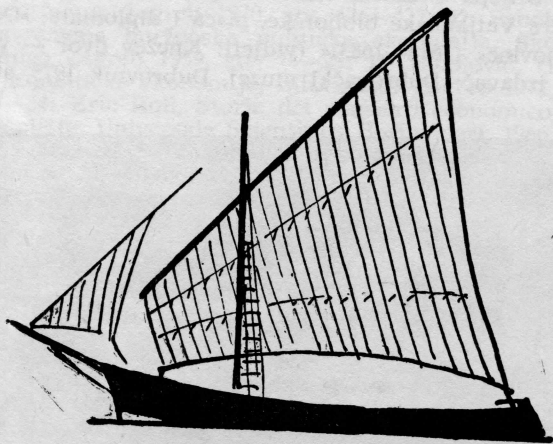
Dubrovačka je vlada posvećivala posebnu pažnju napretku trgovačke mornarice, naročito zato da bi osigurala doprinose tako važne za državnu blagajnu kao što su to bili razni nameti na trgovačku djelatnost njenog brodovlja.

U državnim propisima Republike bilo je izričito sankcionirano da dubrovački brodovi moraju imati dubrovačku posadu. No, u praksi to nije bilo moguće uvijek poštivati, imajući u vidu velik broj dubrovačkih brodova koji su u isto vrijeme plovili: stoga je bilo dozvoljeno, kao vrlo iznimno, da jedna trećina posade dubrovačkih brodova može biti regrutirana među stranim pomorcima. S druge pak strane, dubrovački zapovjednici bivali su ponekad, zbog raznih okolnosti, prisiljeni svoju posadu popunjavati s pomorcima drugih narodnosti.²

U tijeku nedavnih arhivskih istraživanja uspio sam utvrditi broj markiđanskih pomoraca koji su od 1797. do 1806. godine kao profesionalni pomorci bili ukrcani za članove posade na dubrovačkim jedrenjacima: većina su obični mornari, neki kvalificirani kormilari. Obično, uključivo i kormilari, bili su zaposleni na rasklapanju, sklapanju i razvijanju jedara, održavaju također palubu i ostale dijelove broda; pomažu brodskom tesaru u struganju, popravcima i općenito u brizi oko broda. Kod pristajanja zaduženi su za vez, te s čamcima prenose na obalu ili na gat užad potrebnu za privez broda. U slučaju da se brod usidrio podalje od obale, oni koji su bili mornari prevozili su časnike i putnike na kopno i obrnuto. Često su skupljali i sjekli drva i pripremali ih za kuhinjsku vatru na brodu. Mornari su bili također obavezni da prevoze i ostalu posadu, te prema utvrđenom dogovoru, ukrcavaju i iskrcavaju brodski teret. Svaki je mornar sa sobom nosio vlastiti kovčeg ili mornarsku vreću ili, pak, koš u koji je odlagao svoju odjeću, obuću i ostale osobne predmete.

Mornari-kormilari, osim nabrojjenih poslova, imali su još dodatno i dužnost da kormilare, što je bilo naporno i mukotrpno, posebno jer kormilarsko mjesto nije bilo ničim zaštićeno od nevremena. To znači, s druge strane, da je kormilarenje ovisilo o tjelesnim sposobnostima kormilara, pa su samo jaki, robusni i fizički otporni ljudi mogli biti kormilarima.

Evo sada popisa markiđanskih pomoraca ukrcanih od 1797. do 1807. godine na trgovačkim jedrenjacima Dubrovačke Republike koji su plovili rutama Jadrana, Mediterana i Atlantika. On rezultira iz »Popisa posada« (Ruoli dei bastimenti) u državnim knjigama Republike.³ Iznesen je alfabetiskim redom po prezimenima.

i onih na Apeninskom poluotoku. Najučestalije veze bile su između Ankone i Dubrovnika, koje su obavljali ponajviše dubrovački i markiđanski brodovi.

Relevantni su čimbenici ovih veza i članovi brodski posada: eksponenti i nosioci ne samo mornarskog iskustva, već i šireg gospodarsko-so-

Ancona

Albadini (Abbadini) Luigi
Amadio Francesco
Amadio Matteo
Bartolini Lorenzo
Bellini Mariano
Biagini Pietro
Blasi (Blassi) Luigi
Buconi Giuseppe
Candelari Andrea
Cardari Ambrogio

Moschi Domenico
Olai Pietro
Palatta Simone
Paolini (Pavolini) Francesco
Quartuccio Luigi
Racane' Santi
Rebecchini Ciriaco
Romagnoli Antonio
Rosa Antonio
Rosa Michele
Rossini Paolo
Rossini Pasquale

Carili (Cerilli?) Giovanni
Castelani Giovanni
Cavariuzzi (Carariusi) Giorgio
Cecini Giacomo
Cidotali Pacifico
Cocodrillo Giuseppe
Crasta Antonio
Dalaqua Domenico
Domenichetti Serafino
Fabretti Domenico
Feretti Tommaso
Giansanti Natale
Grossi Domenico
Maddalena Bartolomeo
Macinelli (Marinelli) Giovanni
Marinelli Pasuiale
Moggio Pietro
Moroni Angelo
Moroni Domenico
Moroni Luigi

Sarpato (Scarpata) Vincenzo
Scarpato Domenico
Scudi Pasquale
Talevo Giovanni
Tierni Angelo
Tremari Ciriaco
Tughini Gio Maria
Ulissa Giuseppe

Senigallia

Amici Gaetano
Bonomi Lorenzo
Domenici Andrea
Gaiardi Giacomo
Galli Carlino
Miscolini Pasquale
Miscolini Francesco
Naponelli Antonio

Parmigiani Niccolò
Pasquali Biagio
Salvatori Domenico
Seghi Girolamo
Verdichi Vincenzo

Pesaro

Carendini Lorenzo
Crisura Michele
Venturini Giuseppe

Prisustvo markičanskih pomoraca kao regularnih članova posade dubrovačkih brodova utvrđeno je, zasad, već od godine 1745. Vjerojatno je da će se stići i do ranijih razdoblja, imajući u vidu familijarnost odnosa između markičanske regije i istočne obale Jadrana. Sigurno je da su ovi pomorci bili prihvaćani sa zadovoljstvom na dubro-

vačkim brodovima, neprekidno od 1745. do 1807. U ovome nema ništa čudnoga, kad se zna da su stoljećima odnosi Dubrovnika i naročito Ankone i Senigalije⁴ bili više nego prijateljski. Ovi su pomorci, sudjelujući u međunarodnom pomorskom životu Dubrovnika, pridonijeli sigurno rastu dubrovačkog trgovačkog brodogradnje. No, malo je ili ništa do sad učinjeno na rasvjetljavanju takvih utjecaja, dok su nasuprot mnogi naši povjesničari inzistirali isključivo na proučavanju doprinosa koji su dubrovački pomorci dali razvoju i organizaciji stranih mornarica.⁵ Budući da se radi o temi priličnog značaja — i za samu bit dubrovačkog pomorstva — tj. o proučavanju doprinosa koji su dali »ponentinski« pomorci ukrcani na dubrovačkom brodogradnju, takvo proučavanje ne može a da ne privuče znanstvenika. Ovaj prilog ima za svrhu da tek sugerira indikaciju za istraživanje na putu na koji smo tek zagazili.⁶

¹ V. Foretić, *Nekoliko pogleda na pomorsku trgovinu Dubrovnika u srednjem vijeku*, »Dubrovačko pomorstvo«, Dubrovnik 1952; N. Mirković, *Ragusa and the Portuguese Spice trade*, »Slavonic and East European Review«, XXI, 56 (marzo 1943), American series II; J. Tadić, *Organizacija dubrovačkog pomorstva u XVI veku*, »Istoriski časopis«, br. 1—2, 1948, Beograd 1948; B. Stulli, *Pregled povijesti pomorstva*, »Jugoslavija«, *Pomorska enciklopedija*, sv. 4, Zagreb 1957; B. Stulli, *Ordines artis nauticae secundum consuetudinem civitatis Ragusii*, »Anali Historijskog instituta Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Dubrovniku«, Dubrovnik 1952; J. Luetić, *Pomorac i diplomat V. Bune*, »Anali Historijskog instituta JAZU«, Dubrovnik 1952; J. Luetić, *Pomorac i diplomat I. Kaznačić s osvrtom na dubrovačko pomorstvo 18. i poč. 19. stoljeća*, »Građa za pomorsku povijest Dubrovnika Pomorskog muzeja JAZU u Dubrovniku«, 1, Dubrovnik 1954; J. Luetić, *O pomorstvu Dubrovačke Republike u XVIII stoljeću*, »Građa za pomorsku povijest Dubrovnika«, 2, Dubrovnik 1959; J. Luetić, *Brodovlje Dubrovačke Republike 17. stoljeća*, »Građa za pomorsku povijest Dubrovnika«, 3, Dubrovnik 1964; J. Tadić, *Ragusa e il suo porto nel Cinquecento*, »Archivio storico pugliese«, XIV, 1961; J. Tadić, *Le commerce a Dalmatie et a Raguse*, »Aspetti e cause della decadenza economica veneziana nel secolo XVII«, Venezia — Roma 1961; S. Anselmi, *Venezia, Ragusa, Ancona tra Cinque e Seicento: un momento della storia mercantile del Medio Adriatico*, Ancona 1969.

² V. Brajković, *Dubrovački edikt za plovidbu*, »Dubrovačko pomorstvo«, Dubrovnik 1952.

³ Historijski arhiv Dubrovnik, *Libro dei Ruoli dei Bastimenti*, 56-9, vol. 11: cc. 20v, 43v, 44, 45; vol. 14: cc. 4, 5, 6, 7, 8, 12, 15, 16; 27, 28, 51, 38, 31, 57, 20, 42, 44, 52, 23, 72 e 80; vol. 15: cc. 33v e 62; vol. 16: cc. 4, 5, 8, 18, 32, 33, 51 e 54; vol. 17: cc. 44 e 57.

⁴ Među autorima koji su se bavili ovom temom spominjemo: S. Anselmi, *Venezia, Ragusa, Ancona*, cit.; S. Anselmi, *Motivazioni economiche della neutralità di Ragusa nel Cinquecento*, in *Il Mediterraneo alla luce di Lepanto*, Firenze 1975; T. Popović, *Trgovački odnosi Dubrovnika i Ankone u drugoj polovini XVII veka*, »Zbornik Filozofskog fakulteta Beograd«,

knjiga XI-1, Beograd 1970; T. Popović, *Dubrovnik i Ankona u jevrejskoj trgovini XVI veka*, »Jevrejski muzej, Zbornik«, I, Beograd 1971; I. Mitić, *O dubrovačkom konzulatu i trgovini u Ankoni*, »Pomorski zbornik« Društva za proučavanje i unapređenje pomorstva Jugoslavije, 8, Zadar 1970; J. Delumeau, *Un ponte fra oriente e occidente: Ancona nel Cinquecento*, »Quaderni storici«, 13, Ancona 1970; V. Ivančević, *Dubrovačani na sajmu u Senigalliji u 18. stoljeću*, »Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu«, Zagreb 1969; V. Ivančević, *Osvrt na pomorske i trgovačko-kulturne veze Dubrovačke Republike s Ankonom u 18. i 19. stoljeću*, časopis, »Dubrovnik«, br. 1, Dubrovnik 1969.

⁵ F. Appendini, *Notizie storico-critiche sulla antichità, storia e letteratura dei Ragusei*, Ragusa 1802; V. Foretić, *Udio naših ljudi u stranim mornaricama i općim pomorskim zbivanjima kroz stoljeća*, »Pomorski zbornik Instituta Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru«, Zagreb 1962; G. Gelcich, *I conti di Tuhelj, Trieste 1882*; V. Novak, *Učešće dubrovačke flote u španskoj*, »Nepobedivoj armadi« Kosov zbornik, Ljubljana 1953; J. Tadić, *Spanija i Dubrovnik u XVI veku*, Beograd 1932; H. Tartalja, *Neki podaci o učestvovanju dubrovačke flote u ratovima 16. i 17. stoljeća*, »Pomorski zbornik«, Zadar 1969; V. Kostić, *Ragusa and Spanish armada*, SAN, Balcanica III, Beograd 1972.

⁶ J. Luetić, *Dubrovačani su u 18. stoljeću na svojim brodovima zapošljavali mnoge strane pomorce*, »Pomorski zbornik«, 10, Rijeka 1972; V. Ivančević, *Luka Livorno i dubrovački brodovi (1760—1808)*, Građa za pomorsku povijest Dubrovnika, 4, Dubrovnik 1968; V. Ivančević, *Korčulani ukrcani na brodovima Dubrovačke Republike u 18. i 19. stoljeću*, »Pomorski zbornik«, Rijeka 1972; J. Luetić, *Bokeljski pomorci u službi na dubrovačkim brodovima*, »Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru«, III, Kotor 1955; J. Luetić, *Prilozi za pomorsku povijest srednjeg Jadrana u XVIII stoljeću*, Ljetopis JAZU, vol. 63, Zagreb 1959; J. Luetić, *Hercegovci — kvalificirani pomorci zaposleni na jedrenjacima Dubrovačke Republike*, »Tribuna«, Trebinje 1975.